ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΞΕΧΩΡΙΣΑΝ

ΠΕΤΕΡ ΧΟΕ

Η ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ ΣΜΙΛΑ ΔΙΑΒΑΖΕΙ ΤΟ ΧΙΟΝΙ

Με τη «Σμίλα» ο Χόε απέκτησε μια θέση στον λογοτεχνικό παράδεισο των μεγάλων αστυνομικών, και όχι μόνο, μυθιστοριογράφων.

The New York Times

Βραβείο SILVER DAGGER

ΨΥΧΟΓΙΟΣ

Η εκδοτική ομάδα των Εκδόσεων ΨΥΧΟΓΙΟΣ δημιούργησε με πολλή χαρά και παρουσιάζει με υπερηφάνεια τη σειρά ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΞΕΧΩΡΙΣΑΝ, με τα πιο σημαντικά, επιτυχημένα και αγαπημένα μυθιστορήματα τα οποία έχουμε εκδώσει κατά καιρούς.

Στη σειρά συμπεριλαμβάνονται τα βιβλία που δεν έλαμψαν στιγμιαία σαν διάττοντες αστέρες, αλλά είτε ξεχώρισαν και κατέκτησαν μια θέση στο λογοτεχνικό στερέωμα, είτε είχαν τεράστια απήχηση στο αναγνωστικό κοινό. Αυτά ακριβώς τα έργα, που αποτελούν κομμάτι της ιστορίας μας ή κεφάλαιο της λογοτεχνίας, θέλουμε να θυμίσουμε στους «παλιούς» αναγνώστες και να προτείνουμε στους «νέους» βιβλιόφιλους.

Η σειρά ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΞΕΧΩΡΙΣΑΝ περιέχει τίτλους που πλέον τείνουν να γίνουν κλασικοί, συγγραφείς και έργα που βραβεύτηκαν και κέρδισαν παγκόσμια αναγνώριση και εκτίμηση, βιβλία που έτυχαν θερμής υποδοχής από την παγκόσμια λογοτεχνική κοινότητα, ή κείμενα που κέρδισαν εκατομμύρια αναγνώστες και κυρίως ιστορίες διαχρονικές και αυθεντικά ανθρώπινες.

Αυτά τα ξεχωριστά βιβλία, που εμείς πιστεύουμε ότι δεν πρέπει να λείπουν από καμία βιβλιοθήκη, είναι η πρότασή μας για τους αναγνώστες με απαιτήσεις.

Το βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας αποτελεί ένα από αυτά τα ξεχωριστά βιβλία και ελπίζουμε να το απολαύσετε. Μπορείτε να επιλέξετε και άλλους τίτλους στη σειρά αυτή στο www.psichogios.gr/mustread.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΞΕΧΩΡΙΣΑΝ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: FRØKEN SMILLAS FORNEMMELSE FOR SNE
Από τις Εκδόσεις MUNKSGAARD/ROSINANTE, Κοπεγχάγη 1992
ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Η δεσποινίς Σμίλα διαβάζει το χιόνι**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Peter Høeg
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Δημοσθένης Κούρτοβικ
ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Έλλη Σολομών
ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Δημήτρης Πήχας
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Θανάσης Γεωργίου
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά, Ελένη Σταυροπούλου
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Σταμάτιος Κοτσάτος & ΣΙΑ Ο.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Κωνσταντίνα Παναγιώτου & ΣΙΑ Ο.Ε.

© Peter Høeg og Munksgaard/Rosinante, København 1992
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 1995

Πρώτη έκδοση: Νοέμβριος 1995
Όγδοη ανατύπωση: Ιούλιος 2013

ISBN 978-960-274-138-2

Τυπώθηκε σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοΐου 121
144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Μαυρομιχάλη 1
106 79 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
email: info@psichogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head office: 121, Tatoiou Str.
144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 1, Mavromichali Str.
106 79 Athens, Greece
Tel.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
email: info@psichogios.gr

ΠΕΤΕΡ ΧΟΕ

Η ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ ΣΜΙΛΑ ΔΙΑΒΑΖΕΙ ΤΟ ΧΙΟΝΙ

Μετάφραση:
Δημοσθένης Κούρτοβικ

ΟΓΔΟΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΗ

ΨΥΧΟΓΙΟΣ

© Peter Høeg og Munksgaard/Rosinante, København 1992 / Εκδοσεις Ψυχογιος 1995

Η ΠΟΛΗ

© Peter Høeg og Munksgaard/Rosinante, København 1992 / Εκδοσεις Ψυχογιος 1995

I

© Peter Høeg og Munksgaard/Rosinante, København 1992 / Εκδοσεις Ψυχογιος 1995

1

Κάνει μια παγωνιά από τις λίγες, 18 υπό το μηδέν, και χιονίζει, και στη γλώσσα που δεν είναι πια δική μου το χιόνι λέγεται *κάνικ*, μεγάλοι, σχεδόν αβαρείς κρύσταλλοι, που πέφτουν στοίβες στοίβες και σκεπάζουν τη γη με μια άχνη λευκού πάγου.

Το σκοτάδι του Δεκεμβρίου βγαίνει από τον τάφο, φαίνεται να μην τελειώνει πουθενά, σαν τον ουρανό από πάνω μας. Μέσα σε αυτό το σκοτάδι τα πρόσωπά μας δεν είναι παρά αχνοφωτισμένοι δίσκοι, αλλά κι έτσι μπορώ ν' αντιληφθώ την αποδοκιμασία του πάστορα και του νεωκόρου, που έχει στόχο τις μαύρες δικτυωτές κάλτσες μου και το κλαψούρισμα της Γιουλιάνε. Το τελευταίο χειροτερεύει με το Ντισουλφιράμ που πήρε το πρωί και την αναγκάζει ν' αντιμετωπίζει το πένθος της σχεδόν ξεμέθυστη. Νομίζουν πως αυτή κι εγώ δε δείχνουμε σεβασμό ούτε για τον καιρό ούτε για τις τραγικές περιστάσεις. Η αλήθεια, όμως, είναι ότι τόσο οι νάιλον κάλτσες όσο και τα χάπια είναι, καθένα με τον τρόπο του, φόρος τιμής στο κρύο και στον Ησαΐα.

Οι γυναίκες γύρω από τη Γιουλιάνε, ο πάστορας και ο νεωκόρος είναι όλοι Γροιλανδοί, και όταν ψάλλουμε *Γκούουτιγκα, ίλιμι*, Κύριε ο Θεός μου, όταν τα πόδια της Γιουλιάνε λυγίζουν κι αυτή αρχίζει ένα κλάμα που γίνεται σιγά σιγά όλο και πιο δυνατό, όταν ο πάστορας μιλάει στα δυτικογροιλανδικά με αφετηρία το αγαπημένο εδάφιο της Κοινότητας των Αδελφών από τον Απόστολο Παύλο, για τη λύτρωση εν αίματι, τότε αρκεί μια στιγμή αφηρημάδας για να νιώσεις πως μεταφέρθηκες στο Ουπέρναβικ ή το Χολστάινσμποργκ ή το Κάανακ.

Αλλά μέσα από το σκοτάδι προβάλλουν, σαν μάσκα πλοίου, οι τοίχοι των φυλακών του Βέστρε. Είμαστε στην Κοπεγχάγη.

© Peter Høeg og Munksgaard/Rosinante, København 1992 / Εκδοσεις Ψυχογιος 1995

Το νεκροταφείο των Γροιλανδών είναι μέρος του νεκροταφείου του Βέστρε. Το φέρετρο του Ησαΐα το συνοδεύουν οι γνωστοί της Γιουλιάνε, που την κρατούν τώρα όρθια, ο πάστορας και ο νεωκόρος, ο μηχανικός κι ένας μικρός όμιλος Δανών, ανάμεσα στους οποίους αναγνωρίζω μόνο τον δικαστικό επιμελητή και τον αντεισαγγελέα.

Ο πάστορας λέει τώρα διάφορα που με κάνουν να σκέφτομαι ότι πρέπει πραγματικά να γνώρισε τον Ησαΐα, αν και απ' όσο ξέρω η Γιουλιάνε δεν πήγαινε ποτέ στην εκκλησία.

Έπειτα η φωνή του χάνεται, γιατί οι άλλες γυναίκες κλαίνε τώρα μαζί με τη Γιουλιάνε.

Έχουν μαζευτεί πολλές, μπορεί και είκοσι, κι αφήνουν τώρα τη θλίψη τους να τις αρδεύσει σαν μαύρο ποτάμι, μέσα στο οποίο βουτούν κι αφήνονται να παρασυρθούν μ' έναν τρόπο που δεν μπορεί να καταλάβει κανένας τρίτος, κανένας που δεν έχει μεγαλώσει στη Γροιλανδία. Αλλά κι αυτό ίσως δε φτάνει. Γιατί ούτε εγώ μπορώ να τις παρακολουθήσω.

Για πρώτη φορά κοιτάζω πραγματικά το φέρετρο. Είναι εξαγωνικό. Αυτό το σχήμα αποκτούν κάποια στιγμή οι κρύσταλλοι του χιονιού.

Τώρα τον κατεβάζουν στη γη. Το φέρετρο είναι από σκούρο ξύλο, φαίνεται τοσοδούλικο κι έχει κιόλας πάνω του ένα στρώμα χιονιού. Οι νιφάδες είναι μεγάλες σαν μικρά φτερά, κι έτσι είναι πραγματικά το χιόνι, δεν είναι απαραίτητα ψυχρό. Ο ουράνιος θόλος κλαίει για τον Ησαΐα, ναι, αυτό συμβαίνει τώρα δα, και τα δάκρυα γίνονται πούπουλα πάγου που τον σκεπάζουν. Το σύμπαν απλώνει πάνω του ένα πάπλωμα, για να μην κρυώνει ποτέ πια.

Τη στιγμή που ο πάστορας ρίχνει πάνω στο φέρετρο χώμα κι εμείς θα έπρεπε κανονικά να κάνουμε μεταβολή και να φύγουμε, πέφτει μια σιγή που φαίνεται να κρατάει ώρα. Οι γυναίκες σωπαίνουν, καμιά τους δε σαλεύει, είναι σαν μια σιωπή που περιμένει μια έκρηξη. Όπως το βλέπω εγώ, συμβαίνουν δύο πράγματα.

Το ένα είναι ότι η Γιουλιάνε πέφτει στα γόνατα και ακουμπάει το πρόσωπό της στη γη, και οι γυναίκες δεν την εμποδίζουν.

© Peter Høeg og Munksgaard/Rosinante, København 1992 / Εκδοσεις Ψυχογιος 1995

Το άλλο γεγονός είναι εσωτερικό, η έκρηξη γίνεται εντός μου και είναι μια αποκάλυψη.

Όλον αυτό τον καιρό θα πρέπει να υπήρχε ανάμεσα στον Ησαΐα και σ' εμένα μια γενική συμφωνία να μην τον εγκαταλείψω ποτέ, ούτε τώρα.

© Peter Høeg og Munksgaard/Rosinante, København 1992 / Εκδοσεις Ψυχογιος 1995

2

Μένουμε στα Λευκά Κελιά.

Σ' ένα οικόπεδο που το απέκτησε από δωρεά, η στεγαστική εταιρεία έστησε μερικά προκάτ κουτιά από άσπρο μπετόν και τιμήθηκε γι' αυτό με βραβείο από τον Οργανισμό Καλλωπισμού της Πρωτεύουσας.

Το θέαμα, καθώς και το βραβείο, δίνουν μια φτηνή και μίζερη εντύπωση, αλλά τα νοίκια δεν έχουν τίποτα το γλίσχρο, είναι τόσο ακριβά, ώστε οι μόνοι που μπορούν να ζήσουν εδώ είναι άνθρωποι σαν τη Γιουλιάνε, για τους οποίους πληρώνει το Δημόσιο, το μηχανικό, που δεν είχε άλλη επιλογή, και κάποια πιο περιθωριακά άτομα σαν εμένα.

Έτσι, μπορεί το παρατσούκλι «Λευκά Κελιά» να προσβάλλει εμάς που μένουμε εδώ, αλλά σε γενικές γραμμές είναι εύστοχο.

Υπάρχουν λόγοι που μετακομίζει κανείς και λόγοι που δεν αφήνει ένα σπίτι. Με τον καιρό, το υγρό στοιχείο έγινε σημαντικό για μένα. Τα Λευκά Κελιά είναι ακριβώς στο λιμάνι της Κοπεγχάγης. Φέτος το χειμώνα μπόρεσα να δω τον πάγο να σχηματίζεται.

Η παγωνιά άρχισε τον Νοέμβριο. Δεν τον παίρνω αψήφιστα τον δανέζικο χειμώνα. Το κρύο –όχι αυτό που μετριέται με το θερμόμετρο, αλλ' αυτό που νιώθεις– εξαρτάται περισσότερο από την ένταση του ανέμου και την υγρασία του αέρα παρά από τη θερμοκρασία. Στη Δανία κρυώνω όσο δεν κρύωσα ποτέ στη Θούλη. Όταν οι πρώτες γλιτσερές βροχές με χαστουκίζουν, εμένα και τον Νοέμβριο, με μια βρεγμένη πετσέτα, τις αντιμετωπίζω φορώντας κουκούλες με γούνινη φόδρα, μαύρα κολάν από αλπακά, μακριά σκοτσέζικη φούστα, πουλόβερ και μια μαύρη αδιάβροχη μπέρτα.

© Peter Høeg og Munksgaard/Rosinante, København 1992 / Εκδοσεις Ψυχογιος 1995

Έπειτα η θερμοκρασία αρχίζει να πέφτει. Κάποια στιγμή η επιφάνεια της θάλασσας φτάνει τους 1,8 βαθμούς υπό το μηδέν και σχηματίζονται οι πρώτοι κρύσταλλοι, μια εφήμερη κρούστα που ο αέρας και τα κύματα θρυμματίζουν. Τα θρύμματα ζυμώνονται ώσπου να δώσουν τον σαπωνοειδή πολτό που ονομάζεται παγοπουρές, κι αυτός σιγά σιγά σχηματίζει πλάκες που επιπλέουν ελεύθερα και λέγονται παγοτηγανίτες. Κάποιο ψυχρό κυριακάτικο μεσημέρι αυτές οι πλάκες γίνονται ένα συμπαγές στρώμα πάγου.

Και το κρύο δυναμώνει, κι εγώ χαίρομαι, γιατί ξέρω πως τώρα πια ο πάγος θα μείνει στρωμένος, τώρα πια οι κρύσταλλοι σχημάτισαν γέφυρες κι έκλεισαν το αλμυρό νερό μέσα σε θήκες που η δομή τους θυμίζει τις φλέβες ενός δέντρου, το υγρό αργοκυλάει μέσα τους. Είναι κάτι που δεν το σκέφτονται και τόσοι από αυτούς που αγναντεύουν κατά το Χόλμεν, αλλά σου δίνει το δικαίωμα να πιστέψεις πως ο πάγος κι η ζωή έχουν πολλά που τα συνδέουν.

Ο πάγος είναι κατά κανόνα το πρώτο πράγμα που το μάτι μου ψάχνει να βρει όταν ανεβαίνω στη γέφυρα Κνίπελς. Αλλ' αυτή τη δεκεμβριάτικη μέρα βλέπω κάτι άλλο. Βλέπω το φως.

Είναι κίτρινο, όπως τα περισσότερα φώτα μιας πόλης το χειμώνα, και καθώς έχει χιονίσει αντανακλά ζωηρά, παρόλο που είναι αδύναμο. Φέγγει μπροστά σε μια από τις αποθήκες, που σε μια στιγμή αδυναμίας αποφάσισαν να τις αφήσουν όρθιες όταν έχτισαν τις πολυκατοικίες μας. Στη γωνία του κτηρίου, προς την οδό Στραντγκάδε και το Κριστιανσχάουν, στριφογυρίζει το μπλε φως ενός περιπολικού. Βλέπω έναν αστυφύλακα. Βλέπω ότι η περιοχή έχει αποκλειστεί με ασπροκόκκινη ταινία. Στη βάση του τοίχου μπορώ να διακρίνω την αιτία του αποκλεισμού σαν μια μικρή, σκοτεινή σκιά πάνω στο χιόνι.

Επειδή τρέχω, κι επειδή η ώρα είναι μόνο πέντε και κάτι κι η απογευματινή κίνηση δεν έχει λιγοστέψει, φτάνω εκεί λίγα λεπτά πριν από το ασθενοφόρο.

Ο Ησαΐας κείτεται με τα πόδια μαζεμένα κάτω από το κορμί του, με το πρόσωπο στο χιόνι και τα χέρια γύρω από το κεφάλι, σαν να θέλει να φυλαχτεί από τον μικρό προβολέα που τον φωτίζει, σαν το χιόνι να είναι ένα τζάμι, μέσα από το οποίο το μάτι του πήρε κάτι βαθιά μέσα στη γη.

© Peter Høeg og Munksgaard/Rosinante, København 1992 / Εκδοσεις Ψυχογιος 1995

Σίγουρα ο αστυφύλακας θα έπρεπε να με ρωτήσει ποια είμαι και να πάρει τα στοιχεία μου, και γενικά να προετοιμάσει το έδαφος για τους συναδέλφους του που σε λίγο θ' αρχίσουν να χτυπούν τα κουδούνια στις πόρτες. Αλλά είναι ένας νεαρός με τη ναυτία ζωγραφισμένη στα μάτια του. Αποφεύγει να κοιτάξει ολόισια τον Ησαΐα. Όταν βεβαιώνεται πως δε θα παραβιάσω την ταινία του, με αφήνει να στέκομαι εκεί.

Θα μπορούσε να είχε αποκλείσει μεγαλύτερη έκταση. Αλλά το ίδιο θα ήταν. Οι αποθήκες είναι υπό μερική ανακαίνιση. Άνθρωποι και μηχανές έχουν πατήσει το χιόνι και το έχουν κάνει σκληρό σαν μωσαϊκό.

Ακόμα και στο θάνατο ο Ησαΐας έχει κάτι το αμέτοχο, σαν να μη θέλει τη συμπόνια κανενός.

Πάνω ψηλά, έξω από το φως του προβολέα, διακρίνεται η ράχη μιας στέγης. Το κτίριο της αποθήκης είναι ψηλό, σαν επταώροφη ή οκταώροφη πολυκατοικία. Το διπλανό κτίριο ανακαινίζεται. Έχει μια σκαλωσιά στην πλευρά που βλέπει προς τη Στραντγκάδε. Πηγαίνω προς τα εκεί, καθώς το ασθενοφόρο περνάει αργά τη γέφυρα κι έπειτα χώνεται ανάμεσα στα κτήρια.

Η σκαλωσιά σκεπάζει τον τοίχο ως τη στέγη. Η τελευταία σκάλα είναι πεσμένη. Όσο ψηλότερα σκαρφαλώνω, τόσο πιο ετοιμόρροπη φαίνεται η κατασκευή.

Φτιάχνουν καινούργια στέγη. Από πάνω μου προβάλλουν τα τριγωνικά δοκάρια, σκεπασμένα με μουσαμάδες. Οι μουσαμάδες φτάνουν κατά μήκος ως τη μέση της στέγης. Το άλλο μισό, που βλέπει προς το λιμάνι, είναι μια επιφάνεια σκεπασμένη με χιόνι. Πάνω της υπάρχουν ίχνη από τον Ησαΐα.

Στην άκρη του χιονιού κάθεται κουβαριασμένος ένας άνδρας, με τα χέρια τυλιγμένα γύρω από τα γόνατά του, και κουνιέται μπροσπίσω.

Ακόμα και ζαρωμένος, ο μηχανικός δίνει την εντύπωση πως είναι μεγαλόσωμος. Ακόμα και σ' αυτή τη στάση της ολοκληρωτικής παράδοσης φαίνεται συγκρατημένος.

Είναι τόσο φωτεινά. Πριν από μερικά χρόνια μέτρησαν το φως στο Σιοραπαλούκ. Από τον Δεκέμβριο ως τον Φεβρουάριο, τρεις μήνες χωρίς ήλιο. Ο κόσμος φαντάζεται μια αιώνια νύχτα. Αλλά

© Peter Høeg og Munksgaard/Rosinante, København 1992 / Εκδοσεις Ψυχογιος 1995

υπάρχουν τ' αστέρια και το φεγγάρι, και πότε πότε το βόρειο σέλας. Και το χιόνι. Κατέγραψαν την ίδια ποσότητα λουξ όπως έξω από μια επαρχιακή κωμόπολη της Δανίας. Έτσι θυμάμαι κι εγώ τα παιδικά μου χρόνια. Πως πάντα παίζαμε έξω και πως πάντα είχε φως. Το φως ήταν τότε κάτι αυτονόητο. Τόσα και τόσα πράγματα είναι αυτονόητα για ένα παιδί. Με τον καιρό αρχίζουν οι απορίες.

Εν πάση περιπτώσει, μου κάνει εντύπωση πόσο φωτεινή είναι η στέγη μπροστά μου. Λες κι είναι το χιόνι, σ' ένα στρώμα με πάχος καμιά δεκαριά εκατοστά, που δημιούργησε το φως αυτής της χειμωνιάτικης μέρας και που ακόμα αστραφτοκοπάει σημεία σημεία, σαν μικρές, γκρίζες, λαμπερές χάντρες.

Πάνω στη γη το χιόνι λιώνει μια ιδέα, κι ας έχει γίνει σκληρός πάγος. Αιτία είναι η θερμότητα της πόλης. Αλλά εδώ πάνω είναι αφράτο, όπως έπεσε. Μόνο ο Ησαΐας πάτησε πάνω του.

Ακόμα κι όταν δεν υπάρχει θερμότητα ούτε καινούργιο χιόνι ούτε φυσάει, ακόμα και τότε το χιόνι αλλάζει. Σαν ν' ανασαίνει, σαν να πυκνώνει, να σηκώνεται, να πέφτει και να διαλύεται.

Ο Ησαΐας φορούσε πάνινα παπούτσια, ακόμα και το χειμώνα, κι αυτά είναι τα ίχνη του, οι φθαρμένες σόλες από τα παπούτσια του μπάσκετ με το αδιόρατο αποτύπωμα των ομόκεντρων κύκλων μπροστά από την καμάρα, πάνω στους οποίους ο παίκτης κάνει τις πιρουέτες του.

Προχώρησε στο χιόνι από εκεί όπου στεκόμαστε τώρα. Τα ίχνη κατευθύνονται λοξά προς το γείσο και συνεχίζονται κατά μήκος της στέγης για καμιά δεκαριά μέτρα. Εκεί σταματούν. Για να συνεχιστούν έπειτα προς τη γωνία και τη στενή πλευρά του κτηρίου. Όπου ακολουθούν την άκρη του γείσου σε απόσταση μισού περίπου μέτρου, ως τη γωνία που αντικρίζει την απέναντι αποθήκη. Από εκεί γύρισε κάπου τρία μέτρα προς τα μέσα για να πάρει φόρα. Έπειτα τα ίχνη τραβούν ολόισια προς το χείλος, απ' όπου πήδησε.

Η άλλη στέγη αποτελείται από μαύρα, γλασαρισμένα κεραμίδια, που προς την υδρορρόη γέρνουν τόσο απότομα, ώστε το χιόνι δεν έμεινε πάνω τους. Δεν υπήρχε πουθενά στήριγμα. Αν ο Ησαΐας πηδούσε κατευθείαν στο κενό, θα ήταν το ίδιο.

Δεν υπάρχουν άλλα χνάρια εκτός από του Ησαΐα. Κανένας άλλος δεν περπάτησε πάνω στη χιονισμένη επιφάνεια.

© Peter Høeg og Munksgaard/Rosinante, København 1992 / Εκδοσεις Ψυχογιος 1995

«Εγώ τον βρήκα», λέει ο μηχανικός.

Δε θα μου γίνει ποτέ εύκολο να βλέπω άνδρα να κλαίει. Ίσως επειδή ξέρω πόσο μοιραίο είναι το κλάμα για τον αυτοσεβασμό τους. Ίσως επειδή είναι τόσο ασυνήθιστο γι' αυτούς, ώστε τους γυρίζει πάντα στην παιδική ηλικία τους. Ο μηχανικός βρίσκεται πια στο στάδιο όπου έχει πάψει να σκουπίζει τα μάτια του, το πρόσωπό του είναι μια γλοιώδης μάσκα.

«Έρχονται ξένοι», λέω.

Οι δυο άνδρες που πρόβαλαν στη στέγη δε χαίρονται που μας βλέπουν.

Ο ένας κουβαλάει φωτογραφικά μηχανήματα κι έχει λαχανιάσει. Ο άλλος θυμίζει λίγο νύχι χωμένο στη σάρκα. Πλακουτσωτός, σκληρός και γεμάτος ανυπόμονο εκνευρισμό.

«Ποιοι είστε εσείς;»

«Η κυρία που μένει από πάνω», λέω. «Και ο κύριος από δω μένει από κάτω».

«Κάντε μας τη χάρη να φύγετε».

Έπειτα βλέπει τα ίχνη και μας ξεχνάει.

Ο φωτογράφος βγάζει τις πρώτες φωτογραφίες, με φλας και μια μεγάλη πολαρόιντ.

«Ίχνη μόνο από τον νεκρό», λέει το Νύχι. Μιλάει σαν να ετοιμάζει κιόλας στο μυαλό του την αναφορά του. «Η μάνα είναι αλκοολική. Έτσι, το παιδί έπαιζε εδώ πάνω».

Τώρα προσέχει πάλι την παρουσία μας.

«Κατεβείτε λοιπόν».

Εκείνη την ώρα δεν μπορώ να ξεκαθαρίσω τίποτα, μέσα μου υπάρχει μόνο σύγχυση. Αλλά είναι τόση που μπορώ και να τη μοιραστώ. Έτσι, δεν το κουνάω.

«Παράξενος τρόπος να παίζει κανείς, δε βρίσκετε;»

Μερικοί θα πουν πως είμαι ματαιόδοξη. Και μάλλον δε θα τους έδινα άδικο. Μπορεί να έχω τους λόγους μου γι' αυτό. Εν πάση περιπτώσει, εκείνο που τον κάνει να προσέξει τώρα τα λόγια μου είναι το ντύσιμό μου. Το κασμίρι, το γούνινο καπέλο, τα γάντια. Σίγουρα θα το 'θελε πολύ να με στείλει κάτω. Αλλά βλέπει πως έχω εμφάνιση κομψής κυρίας. Και δε συναντάει πολλές κομψές κυρίες πάνω στις στέγες της Κοπεγχάγης.

© Peter Høeg og Munksgaard/Rosinante, København 1992 / Εκδοσεις Ψυχογιος 1995

Για μια στιγμή, λοιπόν, διστάζει.

«Τι θέλετε να πείτε;»

«Όταν ήσουν σ' αυτή την ηλικία», λέω, «κι ο μπαμπάς κι η μαμά σου δεν είχαν γυρίσει ακόμα από τα ορυχεία κι εσύ σκαρφάλωνες στις παράγκες των αστέγων για να παίξεις εκεί πάνω, έτρεχες άκρη άκρη στη σκεπή;»

Διστάζει μια στιγμή.

«Εγώ μεγάλωσα στη Γιουτλάνδη», λέει έπειτα. Αλλά καθώς μιλάει δεν παίρνει τα μάτια του από πάνω μου.

Κατόπιν στρέφεται στο συνάδελφό του.

«Χρειαζόμαστε λάμπες εδώ πάνω. Και συνόδεψε κάτω, σε παρακαλώ, την κυρία και τον κύριο».

Η μοναξιά είναι για μένα ό,τι είναι για άλλους η ευλογία της Εκκλησίας. Είναι το φως της Θείας Χάρης. Ποτέ δεν κλείνω πίσω μου την πόρτα μου χωρίς τη βεβαιότητα ότι κάνω μια φιλανθρωπική πράξη προς τον εαυτό μου. Ο Κάντορ εξηγούσε παραστατικά στους φοιτητές του την έννοια του απείρου λέγοντας ότι ήταν κάποτε ένας άνθρωπος που είχε ένα ξενοδοχείο με άπειρο αριθμό δωματίων, και το ξενοδοχείο ήταν γεμάτο. Έφτασε, όμως, άλλος ένας επισκέπτης. Τότε ο ξενοδόχος μετακίνησε τον πελάτη του δωματίου 1 στο δωμάτιο 2, τον πελάτη του δωματίου 2 στο 3, του 3 στο 4, και πάει λέγοντας. Έτσι, το δωμάτιο 1 άδειασε για τον καινούργιο επισκέπτη.

Εκείνο που με γοητεύει σ' αυτή την ιστορία είναι ότι όλοι, πελάτες και ξενοδόχος, εκτελούν αδιαμαρτύρητα έναν άπειρο αριθμό κινήσεων για να βρει ένας επισκέπτης την ησυχία του σε χωριστό δωμάτιο. Είναι ένας μεγάλος φόρος τιμής στη μοναξιά.

Διαπιστώνω, άλλωστε, ότι έχω διαρρυθμίσει το διαμέρισμά μου σαν δωμάτιο ξενοδοχείου. Χωρίς να μπορώ ν' αποβάλω την εντύπωση ότι η ένοικός του είναι περαστική. Όποτε νιώθω την ανάγκη να το εξηγήσω αυτό στον εαυτό μου, σκέφτομαι ότι η οικογένεια της μητέρας μου, καθώς κι η ίδια, ήταν κάτι σαν νομάδες. Αν βέβαια τη δεις σαν δικαιολογία, η εξήγηση πάσχει.

Έχω, όμως, δυο μεγάλα παράθυρα που βλέπουν προς το νερό. Μπορώ να δω την εκκλησία του Χόλμεν, το κτίριο της Εταιρείας

© Peter Høeg og Munksgaard/Rosinante, København 1992 / Εκδοσεις Ψυχογιος 1995

Ναυτασφαλειών και την Εθνική Τράπεζα, που η μαρμάρινη πρόσοψή της έχει απόψε το ίδιο χρώμα με τον πάγο στο λιμάνι.

Σκέφτηκα πως πρέπει να θρηνήσω. Μίλησα με τους αστυνομικούς, δάνεισα στη Γιουλιάνε έναν ώμο να γείρει, τη συνόδεψα στους γνωστούς της, γύρισα πίσω, κι όλη αυτή την ώρα κρατούσα το θρήνο σε απόσταση με το αριστερό μου χέρι. Τώρα είναι η σειρά μου να με πάρει το παράπονο.

Αλλά δεν είναι ώρα ακόμη. Ο θρήνος είναι ένα δώρο που πρέπει να κάνεις κάτι για να το αξίζεις. Έφτιαξα ένα τσάι από μέντα και πήγα και στάθηκα πλάι στο παράθυρο. Αλλά ο θρήνος δε λέει να 'ρθει. Ίσως επειδή λείπει μια μικρή, απλή λεπτομέρεια, επειδή υπάρχει μια ατέλεια που εμποδίζει τη ροή των συναισθημάτων.

Πίνω λοιπόν το τσάι μου, ενώ η κίνηση πάνω στη γέφυρα Κνίπελς αραιώνει και γίνεται σκόρπιες κόκκινες ρίγες από φώτα μέσα στη νύχτα. Λίγο λίγο απλώνεται μέσα μου κάτι σαν ηρεμία. Στο τέλος είναι αρκετή για ν' αποκοιμηθώ.

© Peter Høeg og Munksgaard/Rosinante, København 1992 / Εκδοσεις Ψυχογιος 1995

3

Συναντώ για πρώτη φορά τον Ησαΐα μια αυγουστιάτικη μέρα ενάμιση χρόνο νωρίτερα. Μια υγρή ζέστη, βαριά σαν μολύβι, έχει μετατρέψει την Κοπεγχάγη σ' εκκολαπτήριο τρέλας, που θα εκδηλωθεί από στιγμή σε στιγμή. Ήμουν σ' ένα λεωφορείο μ' εκείνη την ιδιαίτερη ατμόσφαιρα, ατμόσφαιρα που θυμίζει χύτρα πιέσεως, φορώντας ένα καινούργιο φόρεμα από άσπρο λινό, πολύ ξώπλατο, με πλισέ βολάν από δαντέλα βαλανσιέν, που μου πήρε πολλή ώρα να την πρεσάρω για να στέκεται, αλλά τώρα έχει μαραζώσει κι αυτή, μέσα στη γενική κατήφεια.

Πολλοί τραβούν προς τα νότια αυτή την εποχή του χρόνου. Εκεί που κάνει ζέστη. Προσωπικά, δεν έχω ταξιδέψει νοτιότερα από το Κέγιε, πενήντα χιλιόμετρα κάτω από την Κοπεγχάγη. Κι ούτε έχω σκοπό να ταξιδέψω, προτού ο πυρηνικός χειμώνας κάνει την Ευρώπη ψυγείο.

Είναι μια από εκείνες τις μέρες που μπορεί ν' αναρωτηθείς ποιο είναι το νόημα της ζωής και να συμπεράνεις πως δεν υπάρχει κανένα. Και στο κλιμακοστάσιο, στο κεφαλόσκαλο κάτω από το διαμέρισμά μου, κείτεται κάτι που ενοχλεί το μάτι.

Όταν άρχισαν να φτάνουν στη Δανία οι πρώτες μεγάλες καραβιές Γροιλανδών, τη δεκαετία του '30, ένα από τα πρώτα πράγματα που έγραφαν οι μετανάστες στους δικούς τους ήταν πως οι Δανοί είναι γουρούνια: έχουν μέσα στα σπίτια τους σκυλιά. Για μια στιγμή νομίζω πως αυτό που έχει ξαπλώσει στη σκάλα είναι ένας σκύλος. Έπειτα βλέπω πως είναι ένα παιδί, πράγμα που αυτή τη συγκεκριμένη μέρα δε μου φαίνεται και πολύ καλύτερο.

«Δίνε του, βρομόπαιδο», λέω.

Ο Ησαΐας σηκώνει πάνω μου τα μάτια του.

*«Πέερ*ιτ», λέει. «Εσύ δίνε του».

Οι Δανοί σπάνια το μαντεύουν από την εμφάνισή μου. Νομίζουν

© Peter Høeg og Munksgaard/Rosinante, København 1992 / Εκδοσεις Ψυχογιος 1995

πως διακρίνουν πάνω μου κάτι ασιατικό, προπαντός όταν βάζω σκιά κάτω από τα μήλα μου. Αλλά το αγόρι στη σκάλα με κοιτάζει κατάματα μ' ένα βλέμμα που φτάνει ολόισια ως αυτό που έχουμε κοινό οι δυο μας. Είναι ένα βλέμμα που το συναντάς στα νεογέννητα μωρά. Αργότερα εξαφανίζεται, για να επανεμφανιστεί πότε πότε σε πολύ ηλικιωμένους ανθρώπους. Ίσως ένας από τους λόγους που δεν παιδεύτηκα ποτέ στη ζωή μου με παιδιά είναι πως με απασχόλησε υπερβολικά η απορία γιατί οι άνθρωποι χάνουν το θάρρος να κοιτάζουν κατάματα ο ένας τον άλλο.

«Θα μου διαβάσεις;»

Κρατάω στο χέρι ένα βιβλίο. Αυτό είναι που προκάλεσε την ερώτησή του.

Θα έλεγε κανείς πως μοιάζει με καλικάντζαρο. Αλλά καθώς είναι βρόμικος και φοράει μόνο σωβρακάκι και γυαλίζει από τον ιδρώτα, μπορεί κανείς να πει πως μοιάζει και με φώκια.

«Στρίβε», λέω.

«Δε χωνεύεις τα παιδιά;»

«Τα τρώω τα παιδιά».

Κάνει ένα βήμα στο πλάι.

«*Σαλουβούτιτ*, ψέματα λες», λέει καθώς τον προσπερνώ.

Τη στιγμή εκείνη προσέχω δύο πράγματα που, κατά κάποιον τρόπο, με συνδέουν μαζί του. Προσέχω πως είναι μόνος. Όπως θα είναι πάντα ένας εξόριστος. Και προσέχω πως δε φοβάται τη μοναξιά.

«Ποιο βιβλίο;» φωνάζει ξοπίσω μου.

«Τα *Στοιχεία* του Ευκλείδη», λέω και βροντάω πίσω μου την πόρτα.

Αρχίσαμε πράγματι με τα *Στοιχεία* του Ευκλείδη.

Αυτό το βιβλίο παίρνω το ίδιο βράδυ, όταν ακούω το κουδούνι της πόρτας μου και τον βλέπω να στέκεται εκεί έξω, πάντα με το σωβρακάκι, και να με κοιτάζει κατάματα, και παραμερίζω κι αυτός μπαίνει στο διαμέρισμα και στη ζωή μου, για να μην ξαναβγεί ποτέ στ' αλήθεια. Τα *Στοιχεία* του Ευκλείδη κατεβάζω τότε από το ράφι. Σαν για να τον διώξω. Σαν για να του δείξω με την πρώτη πως δεν έχω βιβλία που ενδιαφέρουν ένα παιδί, πως αυτός κι

© Peter Høeg og Munksgaard/Rosinante, København 1992 / Εκδοσεις Ψυχογιος 1995

εγώ δεν μπορούμε ν' ανταμώσουμε πάνω από ένα βιβλίο ή με άλλον τρόπο. Σαν για ν' αποφύγω κάτι.

Καθόμαστε στον καναπέ. Αυτός κάθεται άκρη άκρη, με σταυρωμένα πόδια, όπως κάθονταν το καλοκαίρι τα παιδιά στη Θούλη, στους πρόποδες του Ινγκλ, στην άκρη του έλκηθρου που χρησιμεύει για κρεβάτι μέσα στο αντίσκηνο.

«"Σημείο είναι αυτό που δε διαιρείται. Γραμμή είναι ένα μήκος χωρίς πλάτος"».

Αυτό είναι το βιβλίο που ποτέ δε θα σχολιάσει ο Ησαΐας και στο οποίο θα επανερχόμαστε κάθε τόσο. Πότε πότε δοκίμασα με άλλα. Μια φορά δανείστηκα το *Ο Ράσμους Κλουμπ, η αρκούδα, στους πάγους*. Ο Ησαΐας άκουσε γαλήνια την περιγραφή των πρώτων εικόνων. Έπειτα ακούμπησε το δάχτυλό του πάνω στον Ράσμους Κλουμπ.

«Τι γεύση έχει αυτό;» ρώτησε.

«"Ημικύκλιο είναι ένα σχήμα που ορίζεται από μια διάμετρο και από την περιφέρεια που τέμνει η διάμετρος"».

Για μένα, το διάβασμα περνάει από τρεις φάσεις αυτό το πρώτο αυγουστιάτικο βράδυ.

Στην αρχή είναι απλώς ο εκνευρισμός μου για όλη αυτή την άβολη κατάσταση. Έπειτα είναι το αίσθημα που με κυριεύει πάντα και μόνο με το που σκέφτομαι αυτό το βιβλίο: δέος. Η συναίσθηση πως είναι η βάση, το όριο. Πως όταν ανατρέχεις στο παρελθόν, περνώντας από τον Λομπατσέφσκι και τον Νεύτωνα, και φτάνεις όσο μπορείς πιο πίσω στο χρόνο, καταλήγεις πάντα στον Ευκλείδη.

«"Στη μεγαλύτερη μεταξύ δύο δεδομένων άνισων ευθειών..."»

Κάποια στιγμή δε βλέπω πια τι διαβάζω. Κάποια στιγμή υπάρχει στο καθιστικό μόνο η φωνή μου και το φως του δειλινού, που έρχεται από το Νότιο Λιμάνι. Κι έπειτα δεν υπάρχει ούτε καν η φωνή, υπάρχουμε μόνο εγώ και το αγόρι. Κάποια στιγμή σταματώ. Και καθόμαστε έτσι, κοιτάζοντας μπροστά μας, σαν να ήμουν εγώ δεκαπέντε χρονών κι εκείνο δεκαέξι κι έχουμε φτάσει στο *the point of no return*. Κάποια στιγμή σηκώνεται αμίλητο και φεύγει. Κοιτάζω το ηλιοβασίλεμα, που αυτή την εποχή διαρκεί τρεις ώρες. Λες κι ο ήλιος, την τελευταία στιγμή πριν βασιλέψει, ανακάλυψε στον κόσμο αρετές που τώρα τον κάνουν απρόθυμο να φύγει.

© Peter Høeg og Munksgaard/Rosinante, København 1992 / Εκδοσεις Ψυχογιος 1995

Φυσικά, ο Ησαΐας δεν έφυγε επειδή τον τρόμαξε ο Ευκλείδης. Φυσικά, δεν είχε σημασία τι διάβαζα. Θα μπορούσα να διάβαζα φωναχτά και τον τηλεφωνικό κατάλογο. Ή το *Ανίχνευση και ταξινόμηση του πάγου* των Λιούις και Καρίζα. Θα ερχόταν έτσι κι αλλιώς και θα έμενε καθισμένος μαζί μου στον καναπέ.

Ήταν διαστήματα που ερχόταν κάθε μέρα. Και μπορεί να περνούσαν δυο βδομάδες που τον έβλεπα μόνο μία φορά, κι αυτό από μακριά. Όταν όμως ερχόταν, ήταν συνήθως όταν άρχιζε να σκοτεινιάζει, όταν η μέρα έφευγε κι η Γιουλιάνε ήταν τέζα.

Πότε πότε τον πήγαινα στο μπάνιο. Δεν του άρεσε το ζεστό νερό. Αλλά δεν ήταν δυνατό να τον ξεβρομίσω με κρύο. Τον έβαζα στην μπανιέρα και άνοιγα το τηλέφωνο του ντους. Εκείνος δε διαμαρτυρόταν. Είχε μάθει από καιρό να υπομένει τις αναποδιές. Αλλά ούτε στιγμή δεν έπαιρνε από πάνω μου τα γεμάτα επίπληξη μάτια του.

© Peter Høeg og Munksgaard/Rosinante, København 1992 / Εκδοσεις Ψυχογιος 1995

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΞΕΧΩΡΙΣΑΝ

Η Σμίλα Γιάσπερσεν, τριάντα επτά ετών, φυσικός, από πατέρα Δανό και μητέρα Εσκιμώα, ζει στην Κοπεγχάγη μόνη, χωρίς οικογένεια, χωρίς δουλειά, χωρίς φίλους. Η διάστασή της με τον κόσμο του πατέρα της, τον ευρωπαϊκό πολιτισμό και τις αξίες του, την κάνει να επιλέγει συνειδητά τη ζωή του περιθωρίου. Ο μόνος άνθρωπος με τον οποίο αισθάνεται δεμένη είναι ο Ησαΐας, ένας εξάχρονος Εσκιμώος, ξένος και αυτός για την κοινωνία της Δανίας.

Μια μέρα, ο Ησαΐας πέφτει από μια χιονισμένη στέγη και σκοτώνεται. Η αστυνομία αποφαίνεται ότι πρόκειται για δυστύχημα και κλείνει την υπόθεση. Αλλά η Σμίλα, που είδε τα ίχνη του παιδιού πάνω στο χιόνι και ξέρει πώς να τα αποκρυπτογραφήσει, έχει λόγους να υποψιάζεται κάτι διαφορετικό: φόνο. Προσπαθεί να εξηγήσει τις υποψίες της στους αστυνομικούς, αλλά δεν της δίνουν σημασία.

Μόνη της αγωνίζεται να διαλευκάνει το θάνατο του μικρού φίλου της και κάποια στιγμή διαπιστώνει ότι κινδυνεύει και η δική της ζωή. Το όλο και πυκνότερο μυστήριο, στο οποίο βυθίζεται, θα την οδηγήσει τελικά στη Γροιλανδία, τη χώρα των παιδικών της χρόνων.

Ο Πέτερ Χόε παρουσιάζει μια καλειδοσκοπική εικόνα του σύγχρονου κόσμου, από τη σκοπιά ενός ευαίσθητου και ανήσυχου ανθρώπου, διχασμένου ανάμεσα σε διαφορετικές πολιτισμικές παραδόσεις, νοσταλγού της χαμένης αλληλεγγύης των ανθρώπων.

ΨΥΧΟΓΙΟΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
ΤΑΤΟΪΟΥ 121, 144 52 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΤΗΛ.: 210 28 04 800 • FAX: 210 28 19 550
www.psichogios.gr • e-mail: info@psichogios.gr

ISBN 978-960-274-138-4
9 789602 741382
ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 01445

ΕΣΕΙΣ ΚΙ ΕΜΕΙΣ ΠΑΝΤΑ Σ' ΕΠΑΦΗ